

Nr 15

Utlåtande i anledning av väckt motion angående tillämpningen av bestämmelserna om beslag å och förverkande av spritdrycker, m. m.

Första lagutskottet har till behandling förehaft en i andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 264, av herr *Gustafsson* i Borås m. fl. I motionen hemställes, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla att i Kungl. Maj:ts cirkulär den 19 november 1948 till polismyndigheterna samt de militära befattningshavarna som äga bestraffningsrätt i disciplinmål angående tillämpningen i sådana mål av lagen den 13 juni 1941 om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m. måtte vidtagas sådan ändring att därav otvetydigt framgår att beslag och förverkande, då krigsman beträffs med onykterhet i tjänsten, icke kan äga rum med mindre den felandes berusningsgrad uppfyllt rekvisiten för fylleri».

I motiveringen för sin hemställan förmenar motionärerna att innehållet i angivna cirkulär hos militär personal, som har att tillämpa detsamma och som i allmänhet icke besitter större juridisk insikt, kan föranleda den felaktiga uppfattningen att beslag å starka drycker får ske om krigsman gjort sig skyldig till onykterhet i tjänsten utan att hans berusningsgrad samtidigt uppfyllt kraven för fylleriansvar. Motionärerna hänvisar till den redogörelse för tillämpning i visst fall av ifrågavarande bestämmelser, som lämnas å s. 44 i militieombudsmannens till innevarande års riksdag avlämnade ämbetsberättelse.

Gällande bestämmelser m. m.

Den allmänna straffbestämmelsen angående *fylleri* återfinnes i 11 kap. 10 § *strafflagen*. Enligt detta lagrum skall straffas den som på allmän plats, evad det är utom- eller inomhus, uppträder berusad av starka drycker, så att det framgår av hans åtbörder eller tal. Detsamma gäller om berusningen föranletts av annat än starka drycker. För att möjliggöra bestraffning av fylleri inom krigsmakten, även då det ej förövats å allmän plats, har för krigsmännens vidkommande upptagits en kompletterande bestämmelse i

26 kap. 15 § strafflagen. Häri föreskrives straff för krigsman som, inom område eller utrymme som nyttjas av krigsmakten, uppträder berusad på sätt nyss angivits. I 26 kap. 13 § strafflagen stadgas bl. a. att om krigsman, vilken tjänstgör såsom chef för avdelning av krigsmakten eller fullgör vakttjänst eller likartad uppgift, befinner ha genom förtäring av starka drycker eller annorledes satt sig ur stånd att fullgöra tjänsten, straff skall ådömas honom för *övergivande av post*. Vidare gäller enligt 26 kap. 14 § strafflagen, att krigsman, som under tjänsteutövning är så påverkad av starka drycker eller annat berusningsmedel, att hans förmåga att fullgöra tjänsten måste antagas vara nedsatt, skall dömas för *onykterhet i tjänsten*. Den berusningsgrad som skall krävas för tillämpning av de båda stadgandena om övergivande av post och onykterhet i tjänsten får bedömas med hänsyn till tjänstgöringens art och övriga omständigheter. I varje fall inträder enligt dessa stadganden straffskyldighet vid en lägre berusningsgrad än den som kräves för fylleriansvar. Tillämpning av specialstadgandena om övergivande av post eller onykterhet i tjänsten utesluter samtidig tillämpning av de allmänna straffbestämmelserna om fylleri, även om berusningsgraden varit sådan som kräves för fylleriansvar.

Enligt 1 § *lagen den 13 juni 1941 om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m.* skall, därest dylika drycker eller rusgivande ersättningsmedel därför påträffas hos person, som av polisman beträdes med fylleri, egendomen av polismannen tagas i beslag. Äger beslagaren själv anställa åtal, skall han enligt 2 § samma lag, om han finner beslaget böra bestå, så snart ske kan väcka talan angående ansvar för brottet. Om han icke själv äger anställa åtal, skall han ofördröjligen underrätta vederbörande åklagare om beslaget, och därvid har denne att pröva huruvida beslaget skall bestå samt, därest beslaget icke häves, väcka talan enligt vad nyss sagts. I 3 § föreskrives, att egendom som sålunda tagits i beslag skall, därest talan om ansvar väckes och den åtalade finnes ha begått brottet, dömas förverkad, såvida ej särskilda omständigheter föranleda till annat.

1941 års lag äger tillämpning även i de fall då inskridande sker mot krigsman, som beträdes med brott av förevarande slag. Behörighet att verkställa beslag tillkommer i dylikt fall, förutom civil polisman, även militär personal, som har att ingripa mot krigsman. Bestämmelser härom har ock meddelats i *Kungl. Maj:ts cirkulär den 19 november 1948* till polismyndigheterna samt de militära befattningshavare som äga bestraffningsrätt i disciplinmål angående tillämpningen i sådana mål av förenämnda lag. Cirkuläret stadgar bl. a., att behörighet att verkställa beslag enligt lagen tillkommer, förutom civil polisman, även militär personal, som har att ingripa då krigsman beträdes med onykterhet i tjänsten eller fylleri. I cirkuläret meddelas även vissa bestämmelser om förfarandet då beslag skett i dylikt fall.

Innebörden av de i cirkuläret meddelade bestämmelserna är att beslag kan verkställas om krigsman beträdes med fylleri eller övergivande av post eller onykterhet i tjänsten. Beträffande de båda sistnämnda brotten kräves emellertid för beslags verkställande att vederbörandes alkoholpåverkan nått det stadium som förutsättes för fylleriansvar, d. v. s. han skall vara så berusad, att det framgår av hans åtbörder eller tal.

Remissyttranden

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från *överbefälhavaren och åklagarmyndigheten i Stockholm*. Därjämte har utskottet berett *Föreningen Sveriges auditörer* tillfälle att yttra sig över motionen. Överbefälhavaren och auditörsföreningen har tillstyrkt motionärernas förslag, medan åklagarmyndigheten ansett något förtydligande av cirkuläret icke vara påkallat.

Överbefälhavaren uttalar i sitt yttrande:

Såsom det av motionärerna påtalade fallet visar kan formuleringen av 1948 års cirkulär ge anledning till missförstånd. Med hänsyn till att det samma skall tillämpas av, förutom polismän, militär personal i allmänhet utan juridisk skolning synes det angeläget att cirkuläret erhåller ett så otvetydigt innehåll som möjligt.

Auditörsföreningen anför:

Det torde vara möjligt att en mindre erfaren läsare av det ifrågavarande cirkuläret kan bibringas den felaktiga uppfattningen att beslag och förverkande av spritdrycker m. m. kan äga rum, då krigsman beträts med onykterhet i tjänsten, även om denna onykterhet icke uppfyller rekvisitet för fylleri. Detta synes särskilt kunna vara fallet, om vederbörande icke samtidigt tager del av lagtexten i 1941 års lag.

Från *åklagarmyndighetens i Stockholm* sida har såsom motiv för dess avstyrkande yttrande anförts, att i en av försvarsmakten utgiven handbok för militär rättsvård uttryckligen anges att för beslag av spritdrycker m. m. vid de såsom övergivande av post och onykterhet i tjänsten betecknade brotten kräves att vederbörandes alkoholpåverkan nått det stadium som erfordras för fylleriansvar.

Beträffande utformningen av en ändring av cirkuläret i förtydligande riktning har *överbefälhavaren* uttalat, att denna enklast torde kunna ske genom att de ord som anger brottet onykterhet i tjänsten uteslutes.

Utskottet

Enligt 1941 års lag om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m. skall, om sådana drycker eller rusgivande ersättningsmedel därför påträffas hos person som av polisman beträdes med *fylleri*, denne ta egendomen i beslag. Om den felande därefter i vederbörlig ordning befinnes ha begått brottet, skall egendomen dömas förverkad, såvida ej särskilda omständigheter till annat föranleda. Angående tillämpningen av denna lag i militära mål som handlägges av bestraffningsberättigad befattningshavare vid krigsmakten (s. k. disciplinmål) meddelas bestämmelser i ifrågavarande cirkulär av den 19 november 1948. I cirkuläret föreskrives, att behörighet att verkställa beslag enligt lagen tillkommer, förutom civil polisman, även militär personal, som har att ingripa då krigsman beträdes med *onykterhet i tjänsten* eller *fylleri*. Ett moment av spritpåverkan kan, såsom framgår av vad ovan angivits, ingå i det i 26 kap. 13 § strafflagen upptagna brottet övergivande av post och ingår alltid i det i 14 § samma kapitel såsom onykterhet i tjänsten betecknade brottet. För straffbarhet enligt nyssnämnda båda lagrum erfordras dock icke en sådan hög grad av påverkan som kräves för fylleriansvar. Brottsens hänförande under dessa bestämmelser utesluter vidare samtidig tillämpning av de allmänna straffbestämmelserna om fylleri, även om berusningsgraden varit sådan att förutsättning för fylleriansvar i och för sig förelegat. Innebörden av nu ifrågavarande bestämmelser om beslag är att sådant kan verkställas — utom vid fylleri — även då krigsman gjort sig skyldig till övergivande av post och onykterhet i tjänsten, dock endast om den felande är så berusad att det framgår av hans åtbörder eller tal, d. v. s. den för fylleriansvar erforderliga påverkansgraden uppnåtts.

Motionärerna har till stöd för sin hemställan gjort gällande, att cirkulärets ordalydelse hos militär personal, som har att tillämpa detsamma och som i allmänhet saknar större juridiska insikter, kan föranleda den felaktiga uppfattningen att beslag och förverkande alltid får ske då krigsman beträdes med onykterhet i tjänsten, alltså även i sådana fall då graden av påverkan icke uppfyller fyllerirekvisitet. Två av de hörda remissinstanserna har uttalat en liknande uppfattning.

Utskottet vill för sin del instämma i motionärernas uppfattning så till vida, att cirkulärets ordalydelse åtminstone vid en hastig genomläsning kan ge utrymme för feltolkning på sätt i motionen angives. Att cirkuläret missförstått på denna punkt framgår också av det av militieombudsmannen refererade fallet. Av vikt är givetvis att bestämmelser av sådant slag det här gäller så utformas att i tillämpningen tvekan om deras rätta innebörd i möjligaste mån undviks. Särskilt gäller detta, om reglerna skall tillämpas av befattningshavare utan juridiska insikter. Väl skulle det därför kunna anses önskvärt att cirkuläret erhåller en något tydligare avfattning.

Emellertid har, såsom en av remissinstanserna i sitt yttrande antytt, den rätta innebörden av ifrågavarande bestämmelser tydligt och lättfattligt klargjorts i en inom försvaret utgiven och allmänt använd handbok i militär rättsvård. Med hänsyn härtill och då jämväl genom militieombudsmannens ingripande i nyssberörda fall, för vilket i innevarande års ämbetsberättelse lämnas en utförlig redogörelse, uppmärksamheten ytterligare fästs på detta spörsmål synes det knappast föreligga risk för oriktig lagtillämpning i angivna hänseende. Då under sådana förhållanden motionens syfte blivit tillgodosett, synes något initiativ från riksdagens sida icke erforderligt.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 264, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 mars 1957

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Lindblom, Lodenius*, fru Sjöström-Bengtsson, fru Gärde Widemar*, fru Wallentheim och herr Erik Svedberg*;

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedqvist, Gustafsson i Borås, fru Boman, herrar Jacobsson i Sala, Lundqvist och Edlund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.